

Thbby ala ikai nga ki ta sipiane, ikai ki ua dralhadralhai ko kai ka tapia,
“Tina su ka lhi ki thareve…….” la yia ko vagga. Kavalhiving si kirimu ma
siasirare ki pasilape, dreele ki tina ini ka ngiraeragelane. Ko tharirane ki
lhingau ini si sa ngi ragelanane la athingalane mu macaane, Ai, ko tina ini yia
saselebe lo dreele ma sasia valhivinga pasu alhalhao si ka kathaane.

達拜在一個夢中，在一群人不多的小小舞會，「你的依納¹要嫁
人……，」一聲傳來。使他內心一陣悲涼而引頸尋找他的依納，只見
他的依納一身盛裝著華麗的禮服。她那美麗的容貌以及頭飾格外的醒
目，但他的依納只是以沉默的眼神，深情依依地凝望著他。

Ngi tuluku pacuunu si ngi drakale dreele ki tina ko ua apece i thiili
iniane, kia see ara liarane dreele, miaki rudame ka angatu ka mua kadrulu ngi
a salhiti. Sa malha eceng ko alhima ini, ko tetese singi tali galaogao miaki
bikabiki ngi sagasagay. La taale ko vauva ko alhima lhungalhugu aceace si
aku tiki kaoriva: “Ina!...” yia.

他驚醒一睜起身望著睡在他旁邊的依納，藉由黎明破曉中一絲漏
光看她，她像枯木倒樹橫躺著。當他伸手握著他依納骨瘦如柴的手，
冰涼的微波正從手指間開始擴散開來。他以另一隻手輕搖拍醒輕聲地

¹ 依納：魯凱語之母親或媽媽，以及阿姨輩之通稱。

喊著說：「依納！…」

Ko tina ini ata kai ko pangia kidulhu nga ko ta dreelane, si kuaalhi ana ala bangulu ko maca ini si lengethe dreele iniane. La velevele ko mia ki lidrare nga ko bibiane nao kaoriva yia, Kathaane ko lheslhseane mu aludru tualai ki cigiane ki maca ini mu aludru ngu lhingavane. nau sirare amia miaki thelare ki dulipy tala kelhabe, ma tuase nga mu slhemane.

他的依納以她那疲憊的眼神，使勁地微微轉移目光凝視著他，然後抖動著那緊閉如枯葉般的嘴唇想要說話，只見依納流著一滴淚水從眼角滑落於臉龐，慌神宛似彩霞般地閃過後，乃進入無神的光境。

Nao dreele lHINGA amia pa tualai ki taramuase ini ko saka ulhau nga, lili ki pasilape ala si ikaiana ko valhavalhathane nga kao tdratdrane ki abake ini. Ai, miaki amani ko pangua athava lili papu bleng ki pasilape ko na vauvanga ko ledra ki tariau, kathaane ko dralhemedremane I balhuku savithi.

他試著從依納無神的視窗，一窺尋求一絲她靈魂的餘光。但，他彷彿是在暗夜裡從天窗窺視夜空欲求一點星光，只見一片深邃的黑夜。

Ala ka tumu ini ka Amale si ngi dredrelheke taetape ki tabalangane ini, tako pi calhingane tengetenge yia kai: “Aggane li! Kauriva ana ki tina su:

“Ay~e!” yia!”

馬勒爺爺從他背後拍拍其肩膀，在耳邊微聲地說：「我的孫子啊！向你依納說：『哎依~！²』吧！」

“Ae!” amia ko ngituluku kasamali, si karaleale: “Umu!.....” yia.

「哦！」一聲驚愕並吶喊著說：「爺！……」

Tumu ini alha kebere nakoane, si suasulhape ki drelheke ini sasa, si la ako tiiki yia kai: “Thalhalhai li! Ma tuase nga ka tina ita.”

爺爺乃雙臂擁抱著他，雙手在他後背左右交錯不停的撫慰，並小聲地說：「寶貝！我們的依納已經走了。」

“ma tuase nga” ko ta yiane, ikai ki kidredreme ini, mia ki yia kala udalane, lo ngilhibate nga ki mualhingedele si vaivaiana, ala kiri mu muleca si dreredrere, la ngi tuluka turamuru si kai sara sabakane si la kaaraleale:

“Manemane?” yia.

「走了」這一句，在他內心猶如是夏日雨季，午後晴朗中天空突然閃電雷動，驚恐中措手不及理緒，並不自主的吶喊著說：「什麼？」

“Isaslebane. Aggane li!” amia ko tmu ini, Si arake pa tharu lhikudru, si pa takai nene pi taulhuanane I kabecelhakane ki lhibange, Sua talua ki Acapy si tako si lhilhiane, singi drelheke ko vay ko ua lhaolhao

「冷靜一下。孫子！」爺爺說著，並牽引他往後稍微挪動，讓他在

² 哎依~！：魯凱族土語，即“永恆再會”之意。

兩扇窗戶之間的台面坐下，藉由擋風石板的陰影背對著晨曦靠著。

“ka tina su ma lhidrare si kakathaane,” Ttmu ini pangi ka teelhege ko ta pu vaggane .

「你的依納只是枯萎，」爺爺很嚴肅地說著。

“manemane ka cuugu?” la yia si nao tubi yia.

「什麼意思？」他啞聲地問。

“Ko ta ka umaumas na yiakai ta adridringane ki tu pathagili, la kainganai ta ki tu lalake amuamuase. Ala lo po madru nga ta, ala ka lidrare ta. Ko bibilhili nga, ala siulhi ta mu pathagilane.” la yia kai ko Tumu ini kauriva:

“Ka tina su pa balhithi ko dalhane si kakathaane, lo kela nga kawai ko abake ini, kai lhi ka lidralidrare nga apalhalhaothane.”

「我們人本來是在陰間(靈界)開始被存在，後來誕生在這個人間，當人有了結果之後，就自然枯萎。最後，又歸到原來生命的起初。」
爺爺又說：「你的依納只是走另一條路而已，到了那裡她的靈魂，就再也永不枯萎了。」

Ko ta yiane ki Tumu ini “Ma lhidrare” yia, ko sangia tuluku , ku sa ua kukuludru, si aki vaggane manemana ini yia, miaki kia mutukui ki ma adrao ka lhenegē mua ki tala bayu ki kidredrem ini, ngi pairing talatherepe pu sua driadring, kadrua nga ko ta talikaiane si ala ikai ko sa patu balheane.

爺爺所說的「枯萎」帶來給他的震撼、恐懼、和疑惑，彷彿是一塊大石頭突然滾落在我平靜的心湖裡，產生激蕩後形成強烈的漩渦吸力往深邃的無底，永恆沒有沉底的答案。

Ka tarathainu, ko tumu ini ma tuase mu latadre si malha ko drusaku
balebale ka ukudru ini , la theredeke pa ecebe ki raedre ki daane lini
cucubungu tu sa pelaelaane ka “malhemelheme” . Ala, kela mudaane si
takainene ikai talabuane, guaruthungane rutungu ko lingcugane tako iipy si
ikaianan ko apui, pangi sarubu ko lingicugane ani ngipapadalainga yia. Kai
tarathinu, ala kudalai si sa tubebebelhe, ko Amale ka tumu ini patu palha ki
ebelhe satedre sakia tutubi ini yia bleng , yia kai ara kidredrem: “Lhi tharu
inu ai nai silape ko lhi kela ki sapalha?”

稍後，爺爺乃出門在外面拿兩根他原來的竹子拐杖，橫插在他們家左右的牆垣前面以示「喪家」。之後，他從外面進來屋裡坐在爐灶前，低頭把幾根木火輕吹尚有火苗，再將零星散落的木柴排放著一堆任其自燃。不久之後，火苗開始點燃輕煙裊裊中，馬勒爺爺隨藉寄上他很無助的祈禱，心語說：「援手何處尋找？」

Icengecenge mu kalavalava ko lhi kela, tauka kala rigarigane ko ki na
vai anane, I cengecenge lhaolhao si kela ngu lhibane thelare mu daane maka
kai dalhiane si thilatababai, ko Thebby ngu lhialhingao na sidrumane, sa tao

pacucunu ko tagathimane ini si ua thingathingale nga pakana manemane. Ko tina ini arakai ko putunu aceace ki bibiane : “Thuthua!” yia. la masa si sipelhengane ana taru mara thuthu si taku paceunu, ala ikai ki tina ini ki kebere. Kuidra, ikai ko thelare lu singi tali inu kela pa ledra pangu lhibang, ala dreele ki tina ini palhingau mati adirivane ko ta dreele iniane.

他們在等待援手的同時，冬末春初緩緩上升中的朝陽從窗戶投射進來，光影正在地板上緩緩移動，使達拜想起以前，他意識醒來已經有一段時光而且稍微已經懂事。他的依納是以乳頭觸醒他的嘴唇說：「吮乳！」使他從沉眠中只是意識醒來閉著眼睛在吸奶後一睜，竟在他依納的懷裡。那時，一道不明來頭的光芒照耀進來，是他依納慈祥的容貌在看著他。

Kuini ta dreelane ini ko ta ngimaiane kai ma ulhaulhau. Ala kai asasaane, sa dreele lhaolhao si kai nganai thelare mu daane, si kirimu nga gaigaithimi sa ki kebere ki tina ini ko ta ngimian, ala pu kidredreme yia kai: “kuidra sa ka kina vaianane, talia kamani kai Vai kai.”

這一幕使他永遠難忘。而現在，當他看到陽光從那一扇窗戶投進來，然後想像他依納正擁抱著他時的情景，於是他想：「那時，應該是這個時光。」

Ala ngu lhialhingao ki tina ini kuidra saka kinavaianane, Ko mati

dralhuane ko thuthu ko miaki kai lhi kadrekadrakre, maru amaninga kavai
Alhuane ko ikai adring ko ni sketane ko acilai ko lhi ka drekadrekare
apalhalhaothane. Kikai ta icengecengane ki vay kai asasaane, Ua dreele ki
tina ini kaolai lengethe, ala pi kidredreme yia kai: “Ina, Alhuane li! Kai na
ko maka sialhigu, kai kameane, ala ka kusili nga su.”

他又想起那時的依納，豐滿的兩顆涓滴永流，宛如是阿祿安³那
潛藏著充沛永不乾涸的泉源。尤其是那紫色琉璃般昂貴的乳頭，在他
還嫩芽的思維裡，宛如是那永不凋謝的桑葚。而此時此刻的朝陽下，
他凝望著他的依納久久，而後內心想著說：「依納，我的阿祿安⁴啊！
往往沒有想到，如今，您終於是乾涸了。」

Icengecenge, kelakela ko tina ini ka Galhaigay ikai nga laolaodru lhi mu
daane nga. Sa kela mu daane si dreele apinu elanga ko lhingao ki taka ini, la
ngi tuluku si yia kai: “Kaka! Ua kela ko nao dreele yia musuane, ma tumane
su?” ko dredreme ini si tala samadre si yia kai: “Aala ka lhi kela ko
deemele musuane.”

此時，他的小依納卡賴蓋突然出現在門口正要走進來。當她走進
到屋裡看到她姊姊已經變色的容貌，感到驚駭地說：「姊！我是來看
妳，妳怎麼了？」內心又甚是遺憾地說：「但沒有想到竟然是來為妳

³ 阿祿安(Lalhuan)：位於西魯凱族群霧臺鄉境內之一座山，現今名叫井步山(2066M)

⁴ 阿祿安(Alhuane)：在前面已註腳指明是山的名稱，但在此是名詞形容詞，即“我唯一生命的泉源”之意。

收拾。」

Ko tina ini takua tubitubi si kirimu nga dememele ki taka ini, ala pangi ragelane. la dreele ko Thebby ki tina ini ka ngi raeragelane, la mia ki yia ta sipiane ko siyiane ko ta ngiragelanane ki tina ini sa ki pusausau. Ai, kai kamani ko na thaithariri ko lhingao ini, kai kameane kai kamani nga lo dreelane.

他的小依納悲泣地趕緊將她的姊姊給打理之後，又繼續為她打扮。當達拜看到他依納的頭飾，依如是昨夜夢境裡那一場舞會裡的打扮，但再也不是他依納之美麗的容顏。

Ua kela ko pasiagisi lini la-maataka ka na ua lhibalhibate, ala dreele ko sa ravadrane ko ukudru, ala mu daane nga ka samali yia kai: “ma tumane?” Ai, adravana kai ki pelaela ko ta ngitumanane, Ko mati thalithiane yia lhepengenga pelaela.

此時，隔壁不遠鄰居的兩兄弟正過路，無意間看到他們外面兩根拐杖橫插著，便馬上進去震撼地說：「怎麼了？」其實他們不用解釋，悲涼的場面早已說盡了一切。兩兄弟就坐在祖靈柱的左側，面對出口大門，只是靜靜地等待爺爺的吩咐。

“la aggane li, ua tumane numi si pa tara thingale?” amia ko tutumu.

「孫子們，你們怎麼知道的？」爺爺說。

“ala dreele nai ko sa patu thingale ikai theredeke.” Ko takataka la yia kai: “Ua thingale nai ka macaeme ka ina, ai, kai nai maka sia lhigu ka kia paki lhingao.”

「我們是無意間看到外面所插的暗號。」兩兄弟說：「雖然知道依納生病，但沒有想到是那麼嚴重。」

“Matia inu numiane, kai lhi saidrengere numiane, Saniange kai kameane……”

「真不好意思，即將耽擱了你們，尤其今天是……」

“Asi yia kuini, ko kinelhetane ki yia bleng.”

「不必那麼說，因為這是天意。」

“Sa sipianane nai ka manemane si ikaai numi.”

「我們是何極幸運有你們！」

“Ko ta icengecengane nai ki tulalake, ki kelhete nai ka lhika aungane nai.”

「我們生在這個年代，是應該盡的本份。」

“Ngia mia kuini, amani kai na tina numi ka na piakai nga kai kameane……,” si tako daange ko tutumu yia kai: “Sa ma ti ninu numane la aggane turamuru.”

「雖然是如此，你們的依納選擇這一天……，」爺爺感嘆地說：「對

你們感到非常歉意。」

Ua dreele ko la maataka ki tina lini ka Galhaigay pa ngia lhipethele nga.
La acegecege si kivagga; “ala lhi tumane nai?” yia.

此時，兩兄弟看著小依納卡賴蓋已經打理好了，站著說：「要怎麼做？」

“Alha pa tanuela, pikai ki Aggi numi ka Thebbay picucubung…….” la yia ko tutumu.

「就稍微移動，放在你們的弟弟達拜的前面……。」爺爺說。

Ua malha ko la maataka ma babulhi pangi alhugu pu cucubungu ki Thebby si taku yia kai: “Aggi li! Lhi ikai nga su tu ki suasuai ki tina ita……,” sa yia , ma tuase mu tavanane malha ko sa arrakaiane, si kai nganai maka kalatadrane acegecege musu dratha papia ki Ckele ki ma tuase nga. Kaingai mu latadre icengecenge ko Tutumu.

他們兩兄弟把遺體扶著抬起來移位放在達拜的前面一面說：

「弟！趁這個時光多陪在我們的依納身旁……。」之後，乃出門回家拿著自己的工具回來，站在陽台望著上方不遠之作古人之滋歌樂⁵。此時，爺爺也正好從屋裡出來。

“Umu! Ala si ikia ko pa dulhudulhane su ko lhi ka taikai ane ki Ina?”

⁵ 滋歌樂(Ckele)：當地原住民對聚落、村落、和城市的同用名稱，但在此是指“墓地”即“死人的聚落”之意。

「爺爺！您心中是否有已經選好為我們的依納永恆之地點？」

“Kadrua, Ai,……” amia si kirimuana tala isadra kidredrem, la yia kai:

“Mathithariri nga lo adeethe ki daane nai.”

「倒是沒有，但是……，」他頓時停下來想一想後，說：「最好是離我們家近一點。」

“Ua thingale nga nai.”

「明白了。」

Sa maka yia kuini ko la maataka matuase tharudratha. Kai tara thainu, mabibilhili ko Tutumu.

他們兩兄弟說完便繞著他們家往上方走去。不久後，爺爺也跟著上去。

Ko daane lini yia lhivici itali talhiugane ki Ckele. Ani ka langu vaivay, ta bekele ko ua alalingulhingu. Unu ko ta pacathe ki tina ki ini atuthingale ko saseverane, ai, Yia cengecenge ka kala silhavane ki Ckele, matuase nga makanaelhe ikaikai umauma tala mu bere, tabekele nga ko ua kelakela mu Ckele.

他們的家是在部落裡最西方邊緣一角。其實平時的日子，本來甚少有人影走過。縱使他依納的死訊瀰漫著氣息，但因部落正逢是饑餓

的季節，人們早已往他處耕地逃難，甚少有人回來滋歌樂。

Ko daane lini mia ki pina tukuthane ki kaomasane. La ni mia ai, ko pasiagiagisi lini, sa kela ko dripong ma tuase maka naelhe tanuela mu tailhaudru ki kungkuane. Kui tutumu ka amale, yia cengecenge ko lalake ini si tao karudrarudrange, ai, sa ka lisi ikai ubulane, la suru ki Thebby ikai barangane ana, la mani ko kai ka ma ka tu papalha nga ki palhapalha tanuela.

他們的家宛似與世隔絕。因為左右鄰居在十幾年前，都已經遷到日本駐在所的下方。爺爺當時，他唯一的兒子正逢盛年才剛成家，但因意外而遠去，留下一個遺腹子達拜，所以沒有能力跟人家一起搬走。

Kai asasane, lo sa dailane dreele ki daane lini, mia ki ni ka rimurane. Talibao ikai kalatadrane taliabange, lo vaivaivalhigi pa siadruadrua ngangerece ki kidredreme.

現在，遠遠看著他們的家獨獨一家被遺落。外面陽台一棵血桐老樹，在清風中分外讓人感到淒涼。

Lo pa tualathane ki aggane ki Amale, ka vauva ko lhi luludu iniane ka sia Thebby, “Balhilaolao ki ki bava” ta yiaane, papua kidredreme ki sa gathimane, ka lhi ka tara yia kai ko ta ngi rathekane ini ko ta icengecengane ini ikai ki Cekele.

從馬勒爺爺之唯一他生命永續的達拜(Thebby)，「美酒中的彩

虹」，使人覺得爺爺的一生，應該是在部落裡一度有過不尋常的表現，才能夠取得如此令人陶醉的名稱。

Ai acomane, kathaane ko tina ini ka Galhaigay ka asakapalha drangalhu ki tina ini, ko mati semiringane kathaane ko saseverane ko ua kelakela vaivalhigi si padriadrima mati ngangerece.

但如今，除了他的小依納陪在他身旁一起守靈外，在一片寧靜裡清風由窗戶不時地一陣陣吹進來，使他們倍感淒涼。

Ko Thebby ana tumane si avavagga kai ina, si paki lalhaana ka lhingau ini ka mia ki ina amiamia, Ai, kai yia cecelhebe ko tina ini kai avavaggavagga. Ala ka Lalay tualai thiili ki daane lini babalebalebale, “ho~……” yia aku la lhivulhivu , ala ki saela si nau tutubi yia, ala dalhedenge mia ki Tumu lo ngi palapalhay.

達拜很渴望他小依納能夠讓他再聽一聽那似依納的聲音，但他的小依納始終是沉默不語。偶爾是山紅頭⁶在他們家附近之竹林間，「呼~……」一聲聲像竹笛般的鳴笛，使他小依納感染得不勝哀淒時，發出宛似蜜蜂飛舞中的聲音。

Kilalha pi calhingane ko “Kuau……” amiamia akotiki, si ngituluku lao amani kai Ina yia. Lani yia, sa ka lavavalake ana si lu ikai niukane si ka

⁶ 山紅頭：學名：Red headed Babbler(*Stachyris ruficeps*), L 11cm, 形態：頭頂及後頭紅褐色而得其名。牠是在魯凱族鳥占之非常重要的聖鳥之一。

samu turamuru. Ko tina ini ngia alhalhao ki Kuau, aku tiki si ara sulhapele daulu aceace ngi drakala nga yia. Ai, ala thingale ka singi drelhekane ikai adaili ki lhegelhege ka lingao ki Kuau, la ka salivalhao turamuru ko kidredreme ini.

突然在他耳邊傳來「孤阿烏……」之微小的聲音，使他錯愕地以為是他依納的呼聲。因當他還是個幼兒在搖籃裡沉眠時，他依納時常在他耳邊以現在相同的叫聲，小聲地呼喚他醒來。但現在才知道是從他背後遠山高空山嶺間之孤阿烏⁷傳來的聲音，使他非常的失望。

Ua dreele ki tina ini ko Thebby, ka ni lhipucane lhilhikudru iniane, ka kia padulhudulhu ko aka tuasane si kai talu saulhiane nga. Ko ta kilalhaane ini, la miaki abake ki tina ini, ka yiakai nga kawai adaili ki lhegelhege

“Kuau……,” lu yia ko lingao, si aruadadaili si aruka ulhaulhau . La kirimu avalhiviane ngi ka kathalithi, si nao karaleale “Ina!……,” si nao tubi alha lhelhese yia, Ai, ko drakerale ki lhese ikai taniakane ini, mia ki acilai ki Vay si kakathaane.

達拜又看著他的依納，被一層白布裹起來背對著他，正準備離開他走向永不回頭的路。他依納的靈魂又彷彿是那在遙遠山林間之「孤阿鳴……」之聲，那漸遠漸小的微聲正在遠離似的。於是他內心忍不

⁷ 孤阿烏：即大冠鷲之稱呼，學名：Serpent Eagle(Spilornis cheela), L70cm, 因牠特有嘹亮的呼聲「孤、孤、孤阿---鳴----」而為當地原住民以牠的叫聲命名為孤阿鳴之名

住悲傷地想呼一聲「依納！……」後流出淚水，但他生命的淚腺彷彿是太陽之水⁸。

Ua kela ko tumu ini maka latadre, ai, talia ki patua thingathingale giase ko pilhi ini ko lhenege si kaulhau nga, ala ka lama taka nga salhisalhi. Kai tarathainu, ko pathagithagili darepe ko lhi ka balhiu ki tina ini, lo cingicingingi pa sakelakela ua kela liniane Elhaelhang.

後來，馬勒爺爺在外面前庭出現，大概是他在勾選適當的石材之後又消失，然後是那兩兄弟一張張地搬運上去。不久之後，他們開始為他依納打造巴里屋⁹之敲擊石板正在整平密合的聲音不時地傳來。

Kilalha ko singi kai tali tukadrane ikai babalebalebale, “hu,hu,hu~……,” mia ki angatu ka kulhalhu gegeleng lo thaluipi. “Ina, kilalha! Ka Avava ta.” la yia kauriva pi calhingane si dreele ki tina ini. Ai, ko tina ini tala kamu turamuru, ala yia kai: “Ina! Lau kia dulhu su,”

突然在他們家偏西斷崖邊緣竹林間，「喔，喔，喔~……」地像木管之低沉的聲音啼叫著，「依納，請聽！我們的阿哇哇¹⁰。」達拜看著他依納並在耳邊說著。但他的依納依舊沉眠中，於是又說：「依納！或許您很累了，」

⁸ 太陽之水：當地原住民形容有小溪谷而永遠看不到水流。乃形容一個人欲哭無淚。

⁹ 巴里屋(Balhiu)：在地原住民對自己個別的家園之專用名稱，即“世世代代之家人永恆同居的家園”之意，但在此是指墳墓。

¹⁰ 阿哇哇(Avava)：玩偶或寵物的意。

Thebby Ala ngu lhingau sa tau thingale iniane, ua iluku ko tina ini mua kawai tali dratha ki Ckele, la ikai ko babiabila ki ta kauaungane lini si ka ta yiayiane ini lu thaluluipi ka thadalhane ka lingao, Ko tina ini la padreele ko Cebe ini si yiakai sunagane: “amani kawai ko sia penay!” Ai ,kai asaane, Kia vaggana ki tina ini: “Ina! Amani aini kuidra?”

達拜想起當他第一次認識牠時，是他依納帶他去部落後山。在他們耕地邊緣不遠的樹林間常發出這個聲音，他的依納並指出牠的身影說：「牠的名稱叫泊奈¹¹。」他現在不禁地問他的依納說：「依納！是否同一隻呢？」

“hu,hu,hu,hu~~~” ala yia nga peela avavaga. Kuidra mua saka supate ko “...hu~~~” lu yia ko lingao, la alhaana tharu bleng ngia balai kainganai mu lhaolhaodru si mu tapa thagilane. Ko taki lalha ane ki Thebby, mia ki yiakai kao vagga ka puaelaelaela. La yia kai kidredreme: “Ina! Mia ki kia pa silasilape mitaane.” si lu kilalha peela koi tali lididu la ranao pa telhelhegane, la kirimu ka tava si yia kai: “kai du maka ua dali lo manemane!”

「喔，喔，喔，喔~~~」的聲音又發出。第四個「...喔~~~」的聲音，還上揚拉長後緩和地底下來回到原來的起頭。使達拜細聽起來，牠又

¹¹ 泊奈(pnay)：學名：Japanese Green Pigeon(*Treron sieboldii*), L31cm, 中文名叫綠鳩，因牠低沉而耐人尋味的叫聲而為當地原住民命名之。

好像是在發出疑問似的訊息。於是他內心說：「依納！牠好像在尋找我們。」達拜又在重複細聽，聲音和尾音的韻律還比剛才更強烈，使他疑惑地想著：「真耐人尋味。」

Kirimu thairane pangu lhibang papu latadre ki pasialape, ua dreele ko Tara-paelhelhege. Ngia palapala kirimu tala indrengere si ngi pakepake, lo dreele mia ki tina ini lu ikai tabelangane talibage, lo paelhelhege si saulhiulhiu ko satapai ini ko tangimiaane.

他激動得引頸從窗戶望外尋找，竟是一隻縋線鳥¹²。牠正在飛行中，突然在空中定點震動著雙翼，有如是他依納在織布屋外面陽台邊緣，縋線後收線的樣子。

Si ala bangulu ko lhingao ini si dreele ko yia kelhai I balingibingi ko bavaneana ka lamai ini, la yiakai kidredreme: “Ta lia ka bibilinga ko tinunu ki pa sikai nakoane.” Ala ngulhingao saka miaoaobu si ala si laimathane ta dreele sa yia, ala puvagga ku tina ini mati thaliithi: “Nunu! Unu ni ara lubuane tu lhekelheke ala tinuna ko, ai, sana kidredreme su ko ta dreelane su thaithariri ko bengelhai ini, lhi tara kadalame su.

他又轉頭看到掛在牆壁上的一件新衣，心想：「應該是依納最後為我織的。」並想起當他試穿那一件新衣的那一天黃昏，他母親帶著

¹² 縋線鳥(Tara paelhege)：學名：Grested Goshawk(*Accipiter trevirgatus*), L48cm, 漢名叫鳳頭蒼鷹，因盤旋中突然定點飛舞，像女性縋線時手掌拍動收線的動作而得其名。

悲涼的語調說：「孩子！雖然是野芙蓉材質之粗絲織成的淡衣，當你想到野芙蓉的花是那樣美麗，你就會喜歡的。」

Ai, kai asaane, lo ngu lhialhingao ki tina ini sa tinutinunu kaolai ko Vay, mai ki ua dreele kao alalingu ki tina ini lu ilebelebe ko Vay, la ikai itailebe ki lebu tinutinunu,

現在，他回想起當他的依納在搓線後織布的那一段時光，又彷彿回到在黃昏裡看到他的依納於野芙蓉樹底下織布時的身影。

Ala dreele nga ki na caubu lini ka Takumulu nga, Sua ragele ko Tina ini ka Galhaigay ka pana dulhuane nga pa iluku ki tina ini. Ala ngu lhingao ikai saka maung si kebere ki tina ini, kirimu yia kai ko tina ini: “Ala yia si ikai ko Vay si mia ko kao lhenege……;”

他又看著那一件非常陳舊的被褥，小依納已經打包好準備給他依納帶走。讓他想起在一個天寒地凍的夜晚，他們兩母子不僅是蓋著那一件被褥，他依納擁抱著他，並無意間說：「有一天，當我像一塊石頭……」

Kikai nga asasane ala tau thingale ko na ta yiane ki tina ini ala kamani kai asasane. Ua kebereana ki tina ini, ai, “Ina!” Nau yia lu yia, mia kau ua cubungu ki kalhenegane kai dulhu pu vagga.

現在他才曉得他依納所指的，就是今天的此時此刻。他正擁抱著

他的依納，然後想再呼一聲「依納！」時，又覺得好像是對一塊頑固的石頭在說話。

Tinara Mangeagealane si drusa ka Caili taka Niakane ini, ai, Kikai taka tharirane ki ta ngilhibatane nga, Ua dreele pa taka macama ca ki tina ini ka ara tala lhenege tu si alikay.

在他僅僅十二年的生命裡，這一切美好之過往的歲月，他從來不曾想到會有這一天，他眼睜睜地看著他的依納以頑石般無情劃下句點。

Kikai vay, Ku tua balhiu ki Tumu ini sii lamaataka ua kelanga mudaane. Dreekase ku tutumu “ala suragela pu karadrarane” yia.

此時，為他依納打造巴里屋的爺爺和兩兄弟陸續進來。馬勒爺爺請他們兩兄弟把遺體安放在大竹簍裡。

“Aggane li! Lhi kamani su ko ua sateatedre ki tina su ko bibilhinga……,” amia ko tumu ini si tako pai tengedre ko tudru ko amamuane ki ta cebeane ini, si la yia kai: “ma adrau nga su, tudrana ki tina su ani ki suasuayiana si anika sasaana!” sa yia yia kuini takua tubitubi ko tumu ini.

「孫兒！由你親自護送你依納最後一程……。」爺爺邊說邊將竹簍的撐繩以他孫子的身材稍做調整，又說：「你已經長大了，讓你母親

為你感到驕傲和安慰吧！」此時，馬勒爺爺已情不自禁地流出淚水。

Yia cengecege ko lhalhupiane nga ko Thebby, Ai, Pagagarangane alha tukudru ki tina ini si katuase mu latadre. Ko tumu ini daledale ikai lhlhikudru iniane si tako drekadrekase. Ala daledale ko la ma ataka mailuku ku na laububulhu ki tina ini.

達拜現在是最脆弱的時候，但他很勇敢且毫不猶豫的背上他依納出門。爺爺跟在他後面指引，接著是兩兄弟提著他依納生前的遺物。

Ko tina ini ka Galhaigay ma bibilhili mu latadre cucubungu acegecege tubitubi: “Ay~s!.....” lu yia yia. Ua dreele ki taka ini ikai karadrane sa vaivai, ko lhingau ini sua talu ikai kathalhalhai nga ini…… ka Thebby, mia ki tala yiasadra ka kasipelhenge mati ngu luathane, ala yia kai: “Kaka, lhi ka tuase kadrua ko aka valhivingane su.

小依納卡賴蓋尾隨出門站在門前哭號著說：「哎依！……」一聲聲目送中，她看著她姊姊在竹簍裡陽光下，容顏貼靠著她最疼愛的孩子-----達拜，在沉眠安歇中是那麼的安祥，於是她默默地說：「姊，安心地走吧！」

“Ua kela nga ta.” amia ko tumu ini. Si ala ka lama-ataka mua bibi tuaalai ki drelheke ini. Ala malha paki tukatha ki karadrare si pa isadrana pi lhlhiane ki Thikurange. Tappay ikai sakapalha ki tina ini. Ikai ki kalarigarigane lu kasa

sesevere. Ani mia ki yia tala sipi ani tala kaumasanane mia ki tua uraurape I sulisi.

「到了。」爺爺說，便是那兩兄弟扶著從達拜揹上的竹簍放下來，再把竹簍移開暫時放在一棵朴樹遮蔭下。達拜仍然陪在他依納旁邊，猶如在春天的微風裡似夢似真終究還是一場夢魘。

Ala yia kai ko tumu ini ki lama ataka: “Satedre nga,” Tappay ikai lhilhikudru stesatedre, si ikai ko puku ku kai ka ni malhingavanane iniane. Lani mia ai, kai kai kia pautenga ka lhi katuase nga ko tina ini. Si patara thingale ko tumi ini, si la mua kebere ini si taku mu katekate tako yia kai:

“Kia pabalha ko kai kidredreme su ki pathilipane, kuna ko ka tumu su maia ko musuane, Ai, ala yia si ka patengane ko sakia libake ta……,” ala dulhu nga ngi saruru mua ki ka balhivane ini.

當馬勒爺爺吩咐兩兄弟說：「護送，」達拜卻在依納後面意味著在護送，卻又有一股他情不自禁之拉扯不肯放手的力量，因他內心不敢相信他依納真的要離開了。爺爺深深知道並擁抱著他，一面將他的手鬆開一面說：「我深深體會你內心的不捨，爺爺跟你一樣，但是假如我們真的愛她，就不能這麼做……」才使他的依納能夠緩緩進入她的巴里屋。

Ko daledale ala daee ngu sivale ngusivale ala ngi dralheke. Ko bibilhi

nga, ala ka lamaataka mababulhi ko madradrau nga ko lhenege tu sa caebane.

Tu sa pelaelane kikai: “Balhiu ki abake ini pa kela lu mamilhing” .

接著是兩兄弟覆蓋內層大石板之後，便是一層又一層的泥土埋起來。最後，兩兄弟當把最大的大石板抬起來後蓋上，以表示這裡是「她靈魂永恆的巴里屋」。

Ko bibilhi nga, ala ka tumu ini ka Amale, malha dakucu ko daesi masu lhikudru ki balhiu ini si yia kai: “Abake ki Tappay li! Ila tau balhiunga!” Ko pia kuini ki tumu ini, amani lu tu tala ka valhiving ki tina ini ikai tala isadra, lhi vangavange ki tina ini ko mua daily.

最後，馬勒爺爺又抓一把地上的泥土轉頭撒在她的巴里屋說：「達拜的靈魂哪！我們一起回家吧！」因爺爺怕他的靈魂眷戀著他的依納便在那裡逗留，以阻礙他依納的遠行。

Sa kilalha ki Tumu ini ko ta yiane, unu ua thingale pa liakai nga. Ai, tala ka valhiving si masua lhilhidru dreele. Icengecenge, ko thikurange lu ko vaivalhigi ta ko mururu ki la thulida, tua tala ka sisilhi nga ko Vay kako kisilange ko ua lalahlilahi ikai babalebalebale mia ki pasu bubububi kalhemelhem.

當他聽到馬勒爺爺這麼說時，縱使知道應該是宣告結束了。但他仍然不勝離情的頻頻回首。此時，朴樹的枯葉在清風中飄落依稀，斜

陽裡的啦啦哩¹³在竹林間正伴隨哀鳴。

Ua kela nga tavanane ko saka redele, ko lama ataka:

“Ay~e!...” amiamia ki pusausau, ko la ma tumu pasu alhalhalhau sateatedre maulhau nga maca lini. Ko kidredreme lini maru kia salhu nga ko drusa ki Tilivare, asia papalha liane mia ki sa kaedrepe, si kelakela nga daledale mati sepelane.

他們回到家裡外面，兩兄弟先後向他們說：「哎依~!...」後緩緩離去。他們祖孫兩站著目送他們消失，心中彷彿是在暗夜裡藉兩把火光照耀著他們一段路，隨著他們的離去，卻又是另一波暗夜緊跟著要來的失落感。

Ko tina ini ka Galhaigay ua ecenge ko drusa ko sibini, ko vauva ua bay ki tumu lini, ki tina ini tarua malha ki lalake ini saisakidre ko rengerengane si lhese ini ta ko yia kai: “nunu! Kia dulhunga su.” si taki malha arake pu delepane ko ni sapaane nga pa takainene.

小依納手上拿著兩件濕毛巾，一件是給馬勒爺爺自己拭淨，另一件她自己親自為達敗拭淨他顏面的汗水說：「孩子！辛苦了。」並牽著他走到寢台蓆子上坐下。

Sa dreele ko Tappay ko ta apecane lini ki tina ini ko bibilhi nga ko

¹³ 啦啦哩(Lalalhi)：一種夏蟬只有在黃昏時才以「啦、啦、啦、拉哩……」而得其名。

maungu. Ni lhipethelane nga ki tina ini paka bula, si ka ni sapaane nga. Ko na laububulunga ki tina ini kadrua nga, Ai, lo kasa sesevere kia pasilape ana ko na sangulhemane ki tina ini, ko mia ki sangua lidrare lu kai nganai bariuru, sa padriadrina ka valhiving ku dredreme ini.

達拜看著昨夜與他依納共眠最後一夜的地方。小依納早已清理得非常乾淨，並已經鋪好新的月桃蓆子。所有他依納生前的遺物都不見了，但他仍在清風中尋找他依納枯葉般地飄飄散的遺味，使他想念依納的心湖幽然起波。

“Aggane li! Ngi drakala si mu latadre malha ko angatu drima ki talaabuane ta,” ua thingale ko tumu ini ko ta kidredremane ini ka kia pakualhialhi, ala yia kai: “Ani tubebelhe si tala suett ki daane ta ngu ta taraedra ngu lhlhivici si alha ma iluku kai mati kukuruane ta. Si ani pangi iluku nga ko tina su kai lhese ta.”

「孫子！起來到外面再拿幾根木柴加進去爐灶，」爺爺知道他內心很沉悶，便說：「讓火煙繼續冒出後瀰漫整個屋子，從每一個角落和縫隙帶走我們的霉運。順便請你的依納，也一起帶走我們悲傷的淚水。」

La mialhi ko tumu ini tako pa tupalha ko saki tutubiane ini ki ebelhe yia kai: “Ku su ka lalake li! Iluka nga bay ki Tamuane su, kai saka barengerane

“Ay~e!” yiyia nga. Sa yia yia kuini, ko tumu ini kai maka uabesere nga ki
ngi kakathalithiane si aethethekane yia kai: “Thalhalhai li! La lhika ua
dreele nanai su ki kai mati thalithiane?”

馬勒爺爺也隨藉火煙寄上祈禱說：「女兒！也請妳帶給你丈夫，
阿瑪¹⁴之深深的懷念說一聲「哎依~!」此時，爺爺已不勝悲情哽咽地
說：「孩兒呀！你有否看到我們的孤零零？」

Sa kilalha ko Tappay ka ta avagga ki tumu ini, mia ki maelaelaela ai ala
sa tubiane ka pa thilipane ini.

達拜聽到他爺爺的話，並曉得他老人家似乎是帶一點責備，但也
是對他孩兒的痛心與惋惜。

Ko Tappay ai ua dreele ki Tumu ini si kidredreme yia kai: “Ko ta ki
tulalake li, kai paelhe ki ina, ana kai ka Umu la naina ko?” ala gaigathimi
ngu lhialhingao, tarudruadrusa si ngi takepakepalane pakela inunga, mia ki
masia alalingu masa salikavaeva, kadua nga ko kai ka tamuane lini ani ka
lhegelhege ani ka drakerale nga.

達拜看著他爺爺心想：「自從我一出生以來，除了母親之外，要
不是爺爺陪在我身旁，真不知道會變成怎樣？」又想到他們兩人由近
郊到野外，心影隨行地幾乎走完了整個叢林與溪流。

¹⁴ 阿瑪：魯凱語之父親或爸爸以及叔輩之通稱。

Ai kai kemeane, Ko Tumu ini arua turamuru nga, la atu thingale nga ka kai lhimani koidra angatu ko ua kalhakehabe, ai, amia kai kidredreme:

“Umu! Kuidra mia ki Edreme ki kaedredrepe kui niake su, si pikakua ko lo kakdrua su?” ala dreele ki alipugu ki Tumu ini, la mia ki daane lini ka tala alibi cavilhi talhugulhugane, ngia saraparapate nga ko lhaolhaponng ko ebelhe . pa sala kilhape, mia ki emem ka tuturu kai ngananganai mu aludru ki aulhu ki isiu ini.

而現在，他看到馬勒爺爺的體力，很顯然地再也不是爐灶裡那火燄熊熊的木柴，於是他心裡默默地說：「爺爺！您那耐燒而永不熄滅的生命柴火，我怎麼能沒有您？」現在他又看到馬勒爺爺的頭髮，猶如是他們小小的石板之黑色的屋頂，正飄逸著越來越濃厚之白煙。眨眼之下，又彷彿是在暮色蒼茫裡的遠山，雲瀑正由山頂逐漸地往下擴散開來。於是在他內心裡默默地說：「爺爺！我心裡已經準備好了。」

Ko tina ini ka Galhaigay ngia drakaale pu lebe ko na agga ini ko kecegane. Ngi drakaale cegecege si malha paingi capaane mu tabutulane ko butulu si tako rairaiti ko lhi ka dadamai lini. La yia kai: “Aggane li! Ko tina su matuase nga mitaane kai kameane, Ai, yia kaiana mitaane ka abake ini, ala kamani kai akabahlulane ka bibilhinga ko agga ta.

此時，小依納卡賴蓋正起身上把他早已煮好的粘飯一鍋端下來。

馬勒爺爺則從烤架上的小甕取出僅有的一塊肥肉再切一小塊準備當菜餚後說：「孫子！你的依納剛離開我們這一天，她的靈魂還在我們當中，所以就以這一餐飯算是我們與你的依納共享的最後一餐！」

Sa kabhubhu nga ngi taletaleke ko balhulane lini tina ini, ko tina ini ka Galhaigay ua takainene ikai na ta ikaikaiane ki tina ini, kirimu ka sasa ko kidredreme ini yia kai: “Mia ki tala yiaikaiana ko Ina, si lu yia kai pu vagg: “Ina!” la lhika kadrua ko ta makaelane, Ai, yiakai ki kidredreme ini: “lu pangu adriadringane si ngukakai kinaumaumasane, lu yiane kidredreme. Tara yiakai ko tamakaelane. Ai, luyia si yiakai: “ana kai ina ka yiakai si pangi lhipethele ki ina, sana yia pakela, kai ka apikakuakuaane ubalhithi ko palhapalha ko ta ikaiane ini.

於是當他們圍著一鍋正在享用與他依納最後的一餐時，他看著小依納卡賴蓋正坐在他依納以前常坐的位置，心裡甚感安慰地說：「好像是依納還在，」而且當他說：「依納！」時，完全沒有兩樣。但他又覺得：「從某種實際的切身意義上，感覺上還是有微妙的差異。」但他內心對他的小依納能在他旁邊，又為他的依納做了太多的事情，就某種意義來說，也不是別人能夠取代的位置。

Ala kidredreme ki tina ini lu yianza si katuase nga, kawai ta ikaiane ini takanene, la lhi kadrua nga palhalhauthu. La lhi kathaane nga ikai kidredreme

drepele ko kai asipane sangualhialhingau si barengerane ini.

達拜想到當他的小依納走了之後，那個位置就會永遠是空了，將會剩下在他整個心坎裡是對他依納無數的回憶與懷念。

Ma sua lhikudru ko Tappay pangu lhibange ua tumatumai ki vay yia?
Ko lhegelhege matia adidirivane ikai sa dulilipi. La sarare ko kidringi ini, si katuase mu sapaka lhiugu ko kai ka adaili ki daane lini, amani ko saka lavavalake ana, ua arake ku tina ini si kela kai ta steatedrane lini ki dulipy.

達拜轉頭從窗戶一窺外面何時？遠山夕陽下格外地美麗又迷人。於是他放下手中的木羹，出門往西邊來到離家不遠處，也就是當他還小的時候，他依納時常牽著他的手來這裡目送夕陽的地方。

Ua dreele papia samaka lhiugu, ai, tako ngiaabalai, ku dulipy yiakai nga lhilhikudru ki lhegelhege lhi lhiugu nga. Kathaane nga ko ledra ka yia lididu nga ki lhegelhege ko ngi lhibalhibate nga si ka ulhau nga.

達拜遙望著西方想看夕陽，但只是稍晚了一步，夕陽早已在西山後面日落中，只剩一道餘輝染紅了整個山嶺末梢正在閃過。

Ua dreele ko na ta takaininenane ki nai tina ini, si ka ikaikaiane ki tina ini kebere iniane, la papia talhiugane si pa sualhalhau ki dulipy lu mu lebelebe mu tama ta takemane. Ko ta ngimiane yiakai ilhingane iniane. Kai kameameane ki kai la lhi sangu lhialhingavane ini sana ka taka tharirane, la

lhi asipapalha ki tina ini katuase. Ko ngi pakulhulhuane ini, mia ki thelare ki dulipy sana ngi lhibate, lhi kadradritane nga ko patina abilhili drumulhu.

此時，他看到一個特殊的座位，是他依納常坐在那裡懷抱著他，然後對著夕陽看著緩緩西沉至地平線。這一幕情景，始終縈繞在他的腦海。而今天這些光景，隨著他依納也要走了。他內心裡充斥徹底是個孤兒的落沒感，就像這一道晚霞閃過後，黑夜隨在後面正在趕走似的情景。

Matuase nga talu saulhiane mu tavanane kai ka kidredreme ini, ua kelakela nga ko dradrimitanane mu lebelebe. Si kai tali thingale pacubungu, lhi tumane si ngi lhibate? Amiamia ko kidredreme ini. Ai, nau tutubi lo yia kai muabangalhe ko lhese ini mu aludru.

達拜無耐地走回家。接著是夜幕已經降臨，使他不知道要怎麼熬過？於是他走到馬勒爺爺身邊很想哭出聲音並流出淚水。但他內心仍然是欲哭無淚。

Ko Tumu ini ua kebere iniane, si tako suasulhape sasa ko ngi a tarudraudrange nga ko alhima ini si yia kai: “Aggane li! Ua thingala ko kai ta kidredremane su ka ua tubitubi su, Ai, ko kalhivili su ko sibate su ko matia balheba, amani kai kai su alha lhelhelhese, anakai su pia kuini, nai ki pakualhi ko tina su lo dreele.”

馬勒爺爺乃擁抱著他，並以他已蒼老的手撫慰地說：「孫子！我深深知道你內心在哭泣，但你最偉大的地方是不輕易地流出淚水，不然你的依納看到你哭泣會很難過的。」

Ko tumu ini la tala isadrana, ala yia kai pacungulu: “Ko Tina su ala ka kai ka ma tuase mitaane, Sana ikai ko kidredreme su ko nao yia yia su, ikai yia kai ki talaabuane ta tu apui, lo tubebelhe nga, ala patupalha ko kidredreme su ……” ko marudrange si la cululhuana yia kai: “Ani ikai su ubulane, ani ikai su inu nga. Ai, ko ta thingalane li ki Tina su, lhi ka ma dadalame nga dreele ko tua alai daane ta lo tubebelhe, Saniange ikai su ki ta kauaungane umauma, lo pangi sarubu su ku sangu tulhavathane su lama patu ebebelhe katuatuase tharubleng tu ebebelhe, ko abake ki tina su lhi mia ki KUAU kainganai mua ki patu ebebelhe su, ikai tala dradralthai si tako ngi la laolao , si tako sabalhi ko tuaaly ki rengerengane su , si tako silhigulhugo ko ko vagga ko tuaaly ki lhese ki taki dredremane su.”

馬勒爺爺稍微停了下來，又說：「其實你依納並沒有離開我們，只要你內心想要跟她說話，你就在我們的爐灶裡取個火，當火冒煙時，便會將你想要跟她說的話寄上……」他老人家又繼續說：「或在野地也好，或任何地方也都可以。但是，對你的依納，據我所了解，她應該是最喜歡看到從家裡冒出的火煙，尤其是當你在耕地除草後燒

著而冒出火煙升空飄逸時，你依納的靈魂會像孤阿嗚在你燒著的火煙中，在那裡翱翔盤旋在香料地抹油外，也會從中品味你工作中流汗香氣，同時她會解讀你內心中的淚水。」

Ko tumu ini akua kalhale nga kauriva, kai thingathingale ala si guraguraguru nga. Ala yia kai ko tumu ini: “Aggane li! Kia drulhunga su…….”

爺爺說了那麼多話，達拜在不知不覺中他已經打呼了。於是他說：「孫子！你累了……」

Pa ngia lhbate nga ko sudramane lini. Ua dreele ko tumu ini lo katuatuae ko lhi ki angatu, ua kelakela tukudru kateelhege ko angatu. Pa tara thingale ko tumu ini si yia kai: “lhi kamani ki sa tuaputhane lo ka mialhealhe ani ka miauaubu, amia ko tumu ini lo pangi alhalhao.

難熬的守喪忌日終於結束。爺爺總是看到他要去砍木柴，黃昏裡背著重重的柴火回來，也無非是為了早晚在爐灶裡起火，便知道他內心在想什麼？

Kala tuatumane icengecege padulhudulhu ko apau takekane, ko taka miauaubi si tako dulilipy, yiakai acegecege ithiili ki taturubuane padalai ko apui, si lu tubebelhenga, ua thairane papia subelebeleng pasua lhalhao, lo dreele ki Kuau ikai belenge ngi palhilhilhiusu. Kathane nga ko abu yia kai

ana pa sualhalhao ki kuau lu kauahaulhau mua ki ememe.

忙碌翻壟準備播種的季節，每一黃昏裡當夕陽西沉時，達拜總是站在燒著的一堆火旁邊，望著濃煙裊裊上升中，在那裡久久凝望，看著當孤阿鳴在霧雲中翱翔盤整。直到只剩一堆炭灰，他仍然站在那裡目送牠緩緩消失在霧雲中。

Ko tumu ini ka Amale ala dreele ki ta kaauaungane ini kadruanga ko ubulu patala balace. Ala yiakai ko tumu ini pi kidredrem ki saka ulhase ini ki lalake si la baibai ini pathareve ki abake lini yia kai:

“Ala yia si ka yia kai numi ibleng pa tara thingale numi, ngi bangula ana si dreele ka lhese ini.”

馬勒爺爺也看著耕地都已經壟完了，而且連草木根拔除了。於是他老人家默默地對他痛失的孩兒和媳婦的在天之靈說：

「假如你們在天上知，轉頭再看一下他的淚水。」